

P. VIRGILII MARONIS
ÆNEIS.

ARGUMENTUM.

ÆNEIS poema heroicum, sive epicum, ab Ænea Trojano, Veneris & Anchise filio, Priami genero, nomen habet: non quod actiones illius omnes comprehendat, sed unam inter omnes præcipuam, scilicet regnum in Italia fundatum. Scripta est a Virgilio in gratiam, tum Romane civitatis, tum familie imprimis Julie, quæ originem referebat suam ad Julium sive Ascanium Æneæ filium ex Creusa Priami filia. In hanc porro familiam adscendit a Julio Cæsare avunculo fuerat. Octavianus, tunc verum potens, atque Egypto subacta, M. Antonio & Cleopatra interfecit, unus orbis Romani dominus. Scribi coepit est Anno U. C. 724, exente, Virgilio 40. Octaviani 33, cum Octavianus in Asia non longe ab Euphrate hævaret: atque ita Virgilius post adhibitam Georgicis extremam manum, continuo animum Æneidi videtur applicuisse, in eaque annos, ut habet Servius, undecim collocasse, quæ ab eo tempore ad mortem Virgilio omnino numerantur. Sequitur est Virgilius, ut in Bucolicis Theocritum, in Georgicis Hesiodum, ita in Æneide Homerum: cujus Odysseam sex prioribus libris, Iliadem sex posterioribus expressit, an etiam superavit? id vero ambigitur inter doctos.

DE NATURA POEMATIS EPICI.

POEMA epicum, sive epopœia, sic dictum est ab *epos* verbum, quia totum poetæ dictione seu narratione continetur. Definitur ex doctrina Aristotelis: Imitatio actionis unius illustri, completa, certæ magnitudinis, quæ narratione & versu hexametro viros principes cum admiratione & delectatione ad primarias virtutes excitat.

Quinque complectitur, actionem, fabulam, mores, sententiam, dictionem. Actio, est poematis materia: Fabula, est actionis forma & tractatio; mores, Sententia, Dictio, sunt necessaria fabulæ ornamenta. Poeta sumit actionem ab heroe, fabulam ab arte sua, mores a philosophia, sententiam a rhetorica, dictionem a grammatica.

ACTIO debet esse una, illustri, completa, certæ magnitudinis.

Una, id est, ab uno heroe præcipuo, & uno continuo spatio temporis absque intermissione perfecta; talisque præterea, ut alias in actiones integras item completasque dividi non possit.

Illustri, ergo & virorum principum, & in gravi splendidaque materia.

Completa, cui nihil desit eorum omnium, quæ adesse debent, ut absoluta & ad finem perducta dici queat.

Certæ magnitudinis sive durationis, quæ vulgo anni unius spatio, interdum etiam minore definitur: ab ea nimirum actionis parte, unde poeta sumit poematis exordium, ad usque poematis finem. Sic Odyssea dies quinque omnino & quinquaginta; Ilias annum integrum capit.

FABULA constat partibus, sive plane necessariis, quæ sunt exordium, nexus, & solutio: sive non plane necessariis, quæ sunt episodica.

Exordium, habet propositionem actionis, invocationem numinis, etiam aliquando dedicationem operis principi aut amico viro.

ARGUMENTUM

Nexus, est variorum casuum series, ad eam usque perducta partem operis, in qua sit actionis flexus in felicitatem aut infelicitatem.

Solutio, est quicquid ab eo flexu ad finem usque actionis peragitur.

Episodia, sunt actiones quædam adsciticiæ, quæ cum actione præcipua veluti necessaria, certe verisimilem conjunctionem habent. Ea vulgo in nexum, raro in solutionem, nunquam in exordium inferuntur. *Exordium* dicta ab *ex* super, præter, *in*, & *via*; quasi *supervenientia in viam & seriem* actionis.

MORES denique manifestant animi affectus. SENTENTIA mentis cogitationes exprimit. DICTIO mores & sententiam repræsentat.

DE NATURA ÆNEIDOS.

ACTIO Æneidos, ut nuda est operis materia, sic se habet. Æneas, incensa a Græcis Troja, cum suorum reliquiis mari se committit, Italiam petiturus, unde majores ejus orti esse ferebantur: illuc, post casus terra marique varios, appellat: excipitur humaniter a Latino, tunc ibidem regnante; & Laviniz nuptiis in generum adoptaretur, ambiens, Æneam gravi bello vexat: sed ab eo victus & occisus, sponsam ei regnumque habendum denique permittit.

Unam esse, atque illustrem, eam actionem liquet.

Completam negavit Maphæus Vegius, ideoque sibi posse visus est decimum tertium librum Æneidi adiuere, quo dolorem Rutilorum, Turni funus, Æneæ nuptias & apotheosis complexus est, temere omnino. Nam apotheosis a Jove promissa est lib. 1. 263. *Feres ad sidera cæli Magnanimam Æneam*. Tum confirmata l. 12. 794. *Indiget Æneam scis ipsa, & scire fateris, Deberi cælo*. Jam Lavinia regnumque Latii a Turno moriente Æneæ permittitur l. 12. 937. *Tua est Lavinia conjux*. Cætera, quæ ad pompam luctumque pertinent, frigida ac puerilia, certe minime necessaria.

Magnitudinem habet certam ac justam: licet enim octo circiter annis durasse actio tota dicatur, unum tamen ex iis, eumque ultimum, poeta complectitur: superioribus reliquis in episodiam Æneæ coram Didone narrationem redactis. Mambrunus quidem sexdecim menses Æneidi attribuit, eo adductus, quod Anchises, ut ex l. 5. liquidum est, obiit in Sicilia verno tempore. Unde sic colligit: Æneam non multo post, verno item tempore, inde solvisse, cum in Africam tempestate ejectus est: quid enim eum, mortuo patre, fatis in Italiam vocantibus, diutius in Sicilia tenuisset? Tum addit eundem in Africa totam hyemem, atque adeo annum fere traduxisse; siquidem inde iterum in Siciliam ineunte vere trajiciens, anniversarios patri ludos celebravit; reliquis autem in Italia præclare gestis menses minimum quatuor esse tribuendos. Pugnat contra Segrestius, in egregia præfatione in Gallicam Æneidos interpretationem: ostenditque Æneam e Sicilia non nisi Julio mense, quarto nempe post obitum patris, in Africam appulisse: toto illo intervallo temporis, vel rescicendæ classi, vel expectandæ commodæ tempestate, curisque aliis impensis. Atque ita legitimum unius anni spatio Æneis tota continebitur; quod suis locis probabimus, præsertim l. 1. v. 539. & 760.

FABULA, sive actio suis episodis ornata, repeti potest ex argumentis cuique libro præfixis: ea tamen cautione, ut, si queritur ordo temporis, secundus liber primum legendus sit, tum tertius, deinde primus, quartus deinceps & cæteri: artis enim, sive poematis, alium ordinem poeta influit, seriemque consulto perturbavit earum rerum, quas historicus singulas, prout evenerunt, recto ac naturali ordine describeret.

Exordium brevissimum versus vix quindecim capit. Unde! autem sumendum sit, dubitatur: utrum ab illis versibus, *Ille ego*; an ab his, *Arma virumque cano*. Ego ab his puto sumendum, veteres secutus, Virgilio præsertim æquales: qui quoties Æneidos

neidos meminere, toties eam his ipsis vocibus designarunt. Ovid. Amor. l. 1. 15. 25. *Tiirus, & segetes, Æneiaque arma leguntur.* Idem Trist. l. 2. 533. *Felix Æneidos auctor Contulit in Tyrios arma virumque toros.* Propert. l. 2. 34. 63. *Qui nunc Æneæ Trejani suscitavit arma.* Martialis l. 8. 56. 19. *Præter Italiam concepit & arma virumque, Qui modo vix culicem severat ore vuai.* Aufonius Epig. 129. *Arma virumque docens, atque arma virumque peritus, &c.* Et vero abesse prævious quatuor versus a MSS. antiquissimis testatur Pierius: adeo ut N. Heinsius nec editioni suæ dignatus sit adscribere. Vulgo tamen adscribuntur, sed seorsim ab aliis consequentibus: unde conjuncti plerique a Tucca & Varro, quasi parum aptos tanti operis exordio, fuisse sublatis; factos tamen a Virgilio: non quidem ut exordium, sed ut auctoris signaculum notamque operis editioni præfigendam, & inter recitandum ab eo supprimiti solitam: unde cum statim ordiretur ab *Arma virumque, &c.* poema sub his versibus, non sub aliis, innotuisse probabile est.

Nexus totis duodecim libris ad usque duellum Æneæ cum Turno pertinet. *Solutio* incipit a duello.

Episodia sunt Junonis consilium de subvertenda Trojana classe, Æneæ apud Didoem divertio, amores, narratio Trojani incendii, ceteraque ejusmodi, quæ partes quidem sunt fabulæ, non autem actionis: possunt enim ab actione, qualis antea nuda descripta est, omnino separari; a fabula, sine gravi ejus immutatione, non possunt.

MORES ubique æquabiles, & ad imitationem ac delectationem aptissimi. *SENTENTIA* autem & *DICTIO* sic absoluta ac perfecta est, ut vel hoc utroque nomine princeps poetarum Virgilius habendus sit.

EUROPA

HADRIATICUS SINUS
 Illyrici
 MACEDONIA
 ARGIVI. DANAI. MYRMIDONES. DOLOPÆ. DORES. et IONES.
 THYACIA
 AEGAEUM PELAGUS.
 CYCLADES
 IONIA
 IONIA

ASIA PROPRIA, sive pars ASIÆ MAGNÆ.
 CYPRUS
 Carpathium Mare.
 PHOENICIA

LIBYUM MARE.
 LIBYÆ SIVE AFRICÆ PARS.
 Brevia et Syrtis

IONIUM MARE.
 MARE MEDITERRANEUM.
 LIBYUM MARE.
 BARCEI
 MASYLI.
 AEGYPTUS.

LIBYÆ SIVE AFRICÆ PARS.
 Brevia et Syrtis

LIBYÆ SIVE AFRICÆ PARS.
 Brevia et Syrtis

LIBYÆ SIVE AFRICÆ PARS.
 Brevia et Syrtis

LIBYÆ SIVE AFRICÆ PARS.
 Brevia et Syrtis

AENAE TROJANI NAVIGATIO ad Virgilio sex priores Aeneidos.

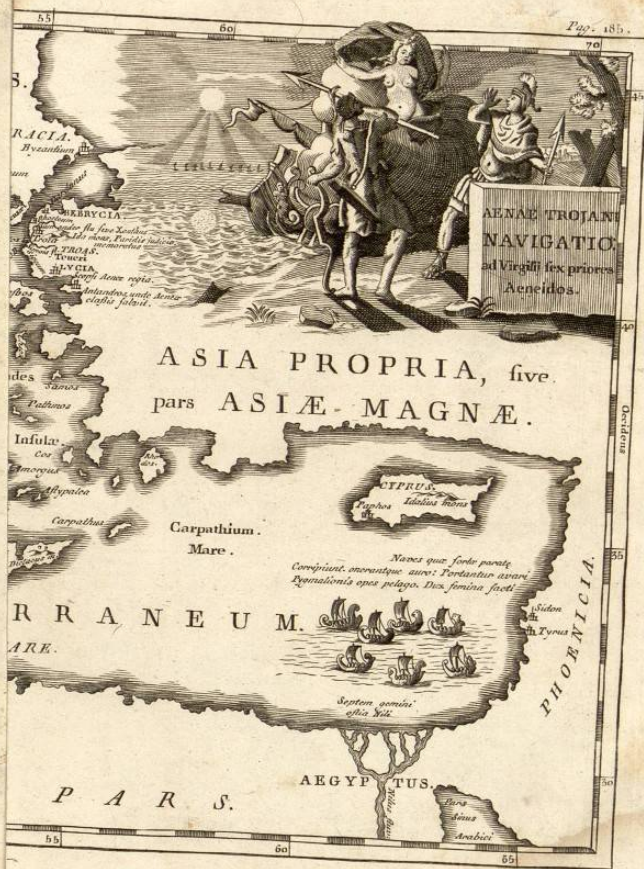
Naves quæ forte paratæ Corripient, inuicemque auro; Fortantur exori Populantiis spes pelago. Dica, femina, facti

Gens inimica mihi TYPHRENUM navigat AEQUOR.

Septima post Troia exitum iam redditur aëtas: Cum freta, cum terras omnes, tot indolis aëtas, Indregit, omnesq; ferociter; dum per MARE MAGNUM Itabitur, expulsum fugientem, et potissimum arde.

Septem geminis efficit Sic.

185

P. VIRGILII MARONIS
ÆNEIDOS
LIBER I.

ARGUMENTUM.

PROPOSITIONE & invocatione præmissi, narratio incipit a septimo Æneæ expeditionis anno: quo tempore, Trojanis à Sicilia in Italiam solventibus, Juno tempestatem excitat, conciliato sibi Æolo. Sedas tempestatem Neptunus. Naves Æneæ septem in portum Africa se recipiunt, reliquis alio disjectis. Venus apud Jovem de filii calamitate queritur. Solatur eam Jupiter, exposita Æneæ ejusque posteritatis futura felicitate. Mittitur Mercurius, qui Carthaginensium animos Trojanis placabiles reddat. Venus habitu venatrix occurrit Æneæ, regionem cum Achate exploranti: indicatque Didonis ac regionis conditione, utrumque nebula septem Carthaginem dimittit. Illic Æneas, templum ingressus, primam in belli Trojani picturas incidit: deinde in Didonem, & in socios, quos fustibus oppressos persuaserat. Didoni supplicantes. Dat se in conspectum Æneas: a Regina benigne excipitur: accersitur per Achatem Ascarius: cujus in locum dolo Veneris Cupido substituitur, ut Æneæ amorem Didoni inspiraret. Abeunt omnes in aulam ad convivium.

Ille ego, qui quondam gracili modulatus avena
Carmen, & egressus silvis vicina coegi
Ut quamvis avido parenter arva colono:
Gratum opus agricolis. At nunc horrentia Martis

INTERPRETATIO.

Ego ille sum, qui olim cecini cantilenas tenui calamo, & egressus e silvis coegi propinquo agros, ut obediunt agricolæ quantumlibet cupido; quod opus jucundum fuit rusticis. Sed jam borrida Martis

5. Arma, virumque cano, Trojæ qui primus ab oris
Italiam, fato profugus, Lavinaque venit

Litora.

cano bella & hominem, qui pulsus fati, primus venit e regione Trojana in Italiam, & ad Lavinium litus.

NOTÆ.

5. Trojæ.) Troja, regio Phrygiæ minoris, in Asia minore; cujus urbs præcipua *Ilium*, v. 246. venit, sed in Venetiam, ut legitur infra ab Illo rege dicta: non procul ab Ida monte. 6. Italiam.) Regio est Europæ notissima hæc & Troja, a Troe rege, & Dardania, a in formam ocreæ extensa; inter Adriaticum Dardano Trois avo, & Teucro, a Teucro cum sinum a septentrione & oriente, ac Dardani foecore, vocata est. Ejus arx Pergamæ, plur. Pergama. mare Tyrrenum a meridie: ad septentrionem, & occidentem Alpinus separatur a Germania & Gallia.

7. Primus.) Antenor tamen prius in Italiam venit, Pataviumque condidit: sed non prius Lavinia.) Id est, quæ deinde Lavinia dicta Troja profectus est, neque ad Lavinium litus sunt, e Lavinia nomine, quæ, Latini filia, A a Æneæ